

Dokument nr. 8:23

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Vidar Kleppe, Jørn L. Stang, Terje Knudsen og Harald T. Nesvik om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under Den andre verdenskrigen

Til Stortinget

Bakgrunn

Ca. 900 nordmenn satt i fangenskap i Japan under Den andre verdenskrigen. Det var hovedsakelig tre kategorier, misjonærer med familie (ca. 300) , sjømenn (ca. 300) og sivile personer i ulike yrker (ca. 300). De norske fangene var spredt på nærmere 100 fangeleirer innenfor områder kontrollert av Japan.

Da japanerne gikk til angrep på Pearl Harbor i desember 1941 hadde de i realiteten allerede vært i krig med Kina i ti år, og hadde skaffet seg god trening i umenneskelig fangebehandling.

Japanerne begikk utallige overgrep så vel mot soldater som mot sivile. Det ble utført massakrer, drap, tortur, voldtekt og en mengde andre grusomheter i et nesten ufattelig sammenheng. Det er også kjent at kvinner fra de okkuperte områdene ble tvunget ut i prostitusjon for de japanske soldatene. Overgrepene var ikke enkeltstående handlinger som ble utført av overivrige fangevoktere eller sadister, slik det undertiden ble fremstilt. I forbindelse med krigsforbryterprosessene etter krigen kom det frem at overgrepene var planmessig og systematisk utført, og at de skjedde med de høyeste politiske og militære myndigheters vitende og vilje. Det ble reist rettssaker mot tusenvis av japanske krigsforbrytere, og en stor mengde ble dømt til døden eller livsvarig fengsel for brutalitet og brudd på folkeretten i de japansk-okkuperte områdene.

Fredsavtalen

I fredsavtalen mellom de allierte stater og Japan, undertegnet i San Francisco 8. september 1951, fraskrev både Norge og de øvrige allierte seg retten til erstatning.

Det foreligger derfor ikke noe folkerettslig grunnlag for at den norske stat skal kunne reise krav om er-

statning på vegne av tidligere norske krigsfanger i japansk fangenskap. Det heter i avtalens artikkel 14 (b) at de allierte "frafaller" alle erstatningskrav og andre krav som de allierte makter og deres borgere måtte ha og som er oppstått som følge av Japans og dets borgers krigshandlinger i løpet av krigføringen.

Det er foretatt undersøkelser om hvordan en har stilt seg i enkelte andre land til spørsmålet om krigs-erstatninger i forhold til Japan.

Personer fra flere land, bl.a. USA, Storbritannia og Nederland, har i den senere tid gått til private søksmål mot japanske myndigheter med krav om erstatning for påførte lidelser i japansk fangenskap. Disse personer hevder at stater ikke kan frata enkeltpersoner deres rett til å kreve erstatning fra japanske myndigheter, uten ved avtale med det enkelte individ. De tolker altså fredsavtalen slik at statene ikke kan gå til søksmål mot japanske myndigheter med krav om erstatning, men anser at enkeltpersoners krav på erstatning er uberørt. På bakgrunn av statenes fraskrivelse av retten til erstatningskrav i fredsavtalen, har ikke statlige myndigheter engasjert seg i noen av sakene.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen vurdere å fremme forslag om erstatning til norske fanger som en kompensasjon for lidelser disse ble påført på grunn av opphold i japansk fangenskap under Den andre verdenskrigen.